

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ
2023/2024 ÖĞRETİM YILI GÜZ DÖNEMİ MEDENÎ HUKUK FİNAL İMTİHANI
ÖĞRENCİNİN: 12/01/2024

ADI SOYADI:

NO:

TALİMAT: 1. Süre 90 dakikadır. 2. Cevaplar gerekçeli olacaktır. Gerekçesiz cevaplara doğru da olsa puan verilmez. 3. Tükenmez kalem kullanınız. 4. Cevapları boş bırakılan yerlere yazınız. 5. Yazılarınızın okunaklı olmasına özen gösteriniz. Cümle kuruluşlarına ve ifadelerinize dikkat ediniz. Cevap verirken hukukî kavramlar kullanınız. 6. Mevzuat kullanmak serbesttir. Ancak internet kullanımına ve bilgisayar çıktısına izin verilmez. 7. Cevap anahtarı sınavdan birkaç gün sonra www.sahinakinci.com adresinde ilan edilecektir.

SORULAR

S. 1- Hukukî güvenlik ilkesinden ne anladığınızı, bu ilkeye göre hukuk kurallarının ne gibi özellikler taşıması gerektiğini açıklayınız (15 puan)

Hukukî güvenlik, insanların uymakla yükümlü oldukları kuralları önceden bilmeleri ve davranışlarını (her türlü iş ve işlemlerini) buna göre ayarlayabilmeleri demektir. Bu ilke hukuk devletinin olmazsa olmaz ilkelerindedir. Zira insanları, nasıl bir kurala uymak zorunda olduklarını bilmemeleri, bir kuralın adaletsiz olmasından daha çok rahatsız eder. Acaba yapılan bir sözleşme bugün için geçerli olsa bile yarın da geçerli sayılacak mıdır? Bugün hukuka uygun sayılan bir fiil yarın da aynı şekilde hukuka uygun olarak kabul edilecek midir? Bunun bilinmesi ve herkesin buna göre hareketlerini ayarlayabilmesi gerekir.

Bu ilkenin bir sonucu olarak öncelikle hukuk kurallarının, herkesin görüp öğrenebileceği şekilde yayınlanması gerekir.

Aynı ilkenin sonucu olarak kanunlar kural olarak geriye yürümezler; yürürlüğe girdikten sonraki hukukî ilişkileri ve fiilleri düzenlerler. Bu kuralın bazı istisnaları olmakla birlikte bu istisnaların genişletilmemesi gerekir.

Hukukî güvenlik ilkesi gereğince hâkimlerin de yorum yaparken ya da takdir yetkilerini kullanırken, aynı kuraldan aynı sonuçları çıkaracak şekilde hareket etmeleri gerekir. Ayrıca yüksek mahkemelerin sık sık görüş değiştirmeleri ve bu görüş değişikliklerini derhal uygulamaya koymaları da hukukî güvenlik ilkesini zedeler.

Nihayet, bu ilke gereğince hukuk kuralları sürekli olmak durumundadır. Kuralların sık sık değişmesi de insanların bu değişiklikleri takip etmeleri zor olacağı için hukukî güvenlik ilkesini zedeleyebilir.

S. 2- Kanun boşluğu, hukuk boşluğu ve hüküm içi (kural içi) boşluk ne demektir? Bu boşluklar nasıl doldurulur? (15 puan).

Hâkimin önüne gelen bir hukukî ihtilafa kanunda (yazılı hukuk kuralları arasında) uygulanabilir bir hüküm bulunamamasına kanun boşluğu adı verilir. Bu durumda kanun koyucu tarafından gerekli ve zorunlu bir düzenleme yapılmamıştır. Fakat böyle bir boşluğun varlığından söz edebilmek için kanun koyucunun kural koyma imkânına sahip olduğu halde bunu yapmamış olması yani görevini savaştırmaması gerekir. Bilinçli susma hâli kanun boşluğu olarak değerlendirilemez.

Kanunda boşluk varsa hâkim örf ve âdete göre karar verir. Uygulanacak bir örf ve âdet kuralı da yoksa hukuk yaratma yoluna gider. Buna göre kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre bir kural koyar ve bu kuralı önündeki ihtilafa uygular.

Hukuk boşluğu ise bir mesele hakkında pozitif hukukta düzenleme bulunmaması hâlidir. Yani yazılı hukuk kurallarının yanı sıra o meseleye uygulanabilecek olan bir örf ve âdet kuralının da bulunmaması durumunda hukuk boşluğundan söz edilir. Bu durumda hâkim hukuk yaratmak suretiyle boşluğu doldurur.

Hüküm içi boşluğa gelince; Kanun koyucu bazen koyduğu kuralı bilerek eksik bırakır ve bu eksikliği tamamlama görevini hâkime verir. Bu durumda aslında kanun koyucu bir hüküm koymuştur ve bu hükmün somut olaya doğrudan doğruya uygulanması mümkün değildir.

Hüküm içi boşluk halinde kanun koyucu koyduğu kuralın sınırlarını bilerek geniş tutmuş ve bu sınırları somut olay adaletine uygun olarak daraltma, olaya uydurma görevini hâkime vermiştir. Burada kanun koyucunun kanun dışındaki bazı faktörlere yollama yapması söz konusudur. Kanun koyucu bazen ahlâk kurallarına, bazen hakkaniyete bazen örf ve âdete ya da adalet vb. kavramlara yollama yapmaktadır. Böyle bir durumda hüküm içi boşluk doldurulurken hâkim hukuk yaratmaz. Bu kuralı yorumlamak ve takdir yetkisini kullanmak suretiyle boşluğu somut olay adaletini gerçekleştirecek şekilde atıf yapılan kavramı (adalet, hakkaniyet, örf ve âdet vs.) dikkate alarak doldurur.

S. 3- Hak ve fiil ehliyeti kavramlarını, hak ehliyetinin şartlarını, fiil ehliyetinin ise türlerini (kişilerin fiil ehliyetine göre kaç gruba ayrıldıklarını) ve şartlarını açıkladıktan sonra hangi gruba giren kişilerin hangi işlemleri yapıp hangilerini yapamayacaklarını kısaca yazınız (25 puan)

Hak ehliyeti, haklara sahip olabilme ve borç altına girebilme ehliyetidir. Hak ehliyeti, kişinin iradesinden ve davranışlarından bağımsız olarak sağ ve tam doğmak şartıyla ana rahmine düştüğü andan itibaren kazandığı bir ehliyettir. Bu yönüyle pasif bir ehliyettir. Zira hak ehliyetini kazanabilmek için sağ ve tam doğum dışında başkaca bir şart aranmaz. Hak ehliyeti bakımından herkes eşittir.

Fiil ehliyeti ise bir kimsenin kendi fiilleri ile haklar kazanabilmesi ve borç altına girebilmesi demektir. Burada önemli bir kimsenin kendi iradesi ve fiilleri ile haklar kazanabilmesi ve borç altına girebilmesidir. Bunun için sağ ve tam doğum yetmez, daha başka şartlar da aranır.

Fiil ehliyeti öncelikle hukuka aykırı fiillerden sorumlu olma ehliyeti ve hukukî işlem ehliyeti olmak üzere ikiye ayrılır. Hukuka aykırı fiiller ise haksız fiiller ve borca aykırı fiillerden ibarettir. Bir kimsenin haksız fiilleri ile borca aykırı fiillerinden sorumlu tutulabilmesi için ayırt etme gücüne sahip olması gerekli ve yeterlidir. Başka bir şart aranmaz.

Hukukî işlem ehliyeti, geçerli bir biçimde hukukî işlemler yapabilmeyi ifade eder. Buna göre kişiler, tam ehliyetliler, sınırlı ehliyetliler, tam ehliyetsizler ve sınırlı ehliyetsizler olmak üzere dört gruba ayrılırlar.

Tam ehliyetli olabilme için ayırt etme gücünün yanı sıra ergin olmak ve kısıtlı olmamak da gerekir. Bunlar her türlü hukukî işlemi tek başlarına yapabilirler.

Sınırlı ehliyetliler de ayırt etme gücüne sahip olan, ergin olan ve kısıtlı olmayan kimselerdir. Bunlar, kısıtlanmaları için yeterli sebep olmamakla birlikte korunmaları bakımından kendilerine yasal danışman atanan kimseler ile bir görüşe göre evli kişilerdir. Bunlar da kural

olarak her türlü işlemi yapabilirler ama istisnaen kanunda sayılan/düzenlenen bazı işlemleri tek başlarına yapamazlar.

Tam ehliyetsizler ayırt etme gücüne sahip olmayanlardır. Bunlar hiçbir hukukî işlemi kendi başlarına yapamazlar. Onlar adına kanunî temsilcileri işlem yapar. Ayrıca haksız fiil ve borca aykırı davranışlarından da kural olarak sorumlu olmazlar.

Sınırlı ehliyetsizler ise ayırt etme gücüne sahip olmakla birlikte ergin olmayan ya da ergin de olmakla birlikte kısıtlanan kimselerdir. Bunlara eğer velayet altında değil iseler bir vasi atanır. Bu kişiler lehlerine sonuç doğuracak işlemleri kendi başlarına yapabilirler. Haksız fiillerinden de sorumludurlar. Ancak aleyhlerine sonuç doğuracak işlemleri kanunî temsilcilerinin izni ile yapabilirler.

OLAY I: Ayşe, yirmi yıl önce Ali ile evlenmiş ve dört çocukları dünyaya gelmiştir. Daha sonra aralarında geçimsizlik başlamış, Ayşe Ali aleyhine boşanma dâvası açmıştır. Ali de bir karşı dava açarak Ayşe ile evli olmadıklarını, kâğıt üzerindeki evlenmenin geçersiz olduğunu zira nikâh günü kendisinin nikâha geç kaldığını, onun yerine babasının imza attığını ileri sürmüştür. Mahkeme tarafından yapılan inceleme sonucunda gerçekten de nikâh kıyılırken Ali'nin olmadığı, imzanın da babası tarafından atıldığı tespit edilmiştir. Bunun üzerine Ayşe'nin avukatı, müvekkilinin iyi niyetli olduğunu, yirmi yıldır bu evliliği sürdürdüğünü, bu nedenle evliliğin geçersizliğinin ileri sürülemeyeceğini, evliliğin geçersizliğinin ileri sürülmesinin dürüstlük kuralına ve hakkın kötüye kullanılması yasağına da aykırı düşeceğini iddia etmiştir.

SORU: 1-Bu olayda ne tür bir geçersizlik vardır, neden? (5 puan)

Bu olayda yokluk söz konusudur. Çünkü evlenme işleminin kurulabilmesi için evlenecek kişilerin resmî nikâh memuru önünde iradelerini açıklamaları gerekir. Bu bir kurucu unsurdur. Kurucu unsuru eksik olan işlemler yok hükmündedir.

SORU 2- İyi niyetin ne olduğunu ve nasıl düzenlendiğini kısaca açıkladıktan sonra Ayşe'nin iyi niyetli olmasının evliliği geçerli hale getirip getirmeyeceğini tartışınız. (10 puan)

İyi niyet, bir hakkı kazanabilmek için gerekli olan unsurların yokluğu (eksikliği) ya da hakkın doğumuna engel olan bir unsurun varlığı konusunda mazur görülebilir bilgisizlik ya da yanlış bilgidir.

İyi niyet TMK m. 3'de, "kanunun iyi niyete sonuç bağladığı hallerde asıl olan iyi niyetin varlığıdır" şeklinde düzenlenmiştir. Yani iyi niyetin varlığı konusunda bir karine konulmuştur.

Demek ki iyi niyetin sonuç doğurabilmesi için kanunun iyi niyete sonuç bağlaması gerekir. Kanun iyi niyete sonuç bağlamamışsa bir kimsenin iyi niyetli olması tek başına hiçbir şey ifade etmez. Evlilik resmî memur önünde yapılmamışsa yok hükmündedir. Bu konuda kanun iyi niyete sonuç bağlamamıştır. Bu nedenle Ayşe'nin iyi niyetli olması yok hükmündeki evliliği geçerli hâle getirmez. Gerekçe; kanunun bu konuda iyi niyete sonuç bağlamamasıdır.

SORU 3- Dürüstlük kuralının ne olduğunu ve nasıl düzenlendiğini kısaca açıkladıktan sonra bu olayda geçersizliği ileri sürmenin dürüstlük kuralına aykırı düşüp düşmeyeceğini tartışınız. (10 puan).

Orta zekâlı, makul, mantıklı, dürüst ve normal insanların toplum içerisinde karşılıklı güvene dayalı davranışları sonucunda meydana gelen ve bu nedenle herkesçe benimsenen kurallara

dürüstlük kuralları adı verilir. Buna göre dürüst davranış, makul düşünen ortalama bir insan tipinden beklenen davranış tarzıdır.

Dürüstlük kuralı TMK m. 2’de “herkes haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır” şeklinde düzenlenmiştir. Eğer bu kurala aykırı davranılırsa II. fıkradaki hakkın kötüye kullanılması yasağı devreye girer ve hakkını kullanan kişi korunmaz. Böylece söz konusu hakkı kullanamaz, kullansa da sonuç alamaz. Mesela bir sözleşme şekle aykırı ise kesin hükümsüz (bâtil) olur. Ancak taraflar bunu bilerek borçlarını ifa etmişlerse daha sonra sözleşmenin geçersizliği ileri sürülemez. Bunun gibi bir hakkın (iptal hakkı gibi) doğumunun üzerinden çok uzun bir süre geçtikten sonra kullanılması da hakkın kötüye kullanılması yasağına takılabilir.

Bu noktada belirtmek gerekir ki dürüstlük kuralı tali bir kuraldır. Kamunda uygulanabilir açık bir hüküm varsa kural olarak dürüstlük kuralı uygulanmaz.

Somut olayda şekil eksikliği ya da iptal hakkı vs. değil, yokluk söz konusudur. Yokluğu ileri sürmek dürüstlük kuralına aykırı düşmez. Yokluk her zaman ileri sürülebilir. Kaç yıl geçtiği de önemli değildir. Bu nedenle Ayşe’nin dürüstlük kuralına dayanması bir anlam ifade etmez.

OLAY II: Mustafa ile Hatice altı ay önce evlenmiştir. Kahramanmaraş’ta büyük bir sitede oturmaktadırlar. Depremde site yıkılmış ve kurtulan çok az kişi olmuştur. Mustafa ve Hatice kurtulanlar arasına bulunmamaktadır. Fakat cesetlerine de ulaşılammıştır. Bazı cesetler tanınamaz hâle geldiği için kimlik tespiti yapılamamıştır. Deprem gecesi Mustafa ve Hatice’nin evlerinde olduğu bilinmektedir.

Soru 1- Bu durumda Mustafa ve Hatice’nin öldüğüne hükmedilebilir mi? Cevabınız hayır ise neden? Evet ise hangi hükme göre hükmedilebilir? Bunun için belli bir süre beklemek ve mahkemeye müracaat etmek gerekir mi? (10 puan)

Somut olayda deprem gecesi Mustafa ve Hatice’nin evlerinde olduğu bilindiğine ve bazı cesetlerin kimlikleri de tespit edilemediğine göre ölümlerine kesin gözüyle bakılmayı gerektiren bir durumda kayboldukları söylenebilir. Bu durumda ölüm karinesi söz konusu olur ve öldüklerine hükmedilebilir (TMK m. 31).

Ölüm karinesinin söz konusu olduğu hallerde gaiplikten farklı olarak belli bir süre beklemek gerekmez. Mahkeme kararına da ihtiyaç yoktur. TMK m. 44’e göre o yerin en büyük mülki amirinin emriyle kütüğe ölü kaydı düşülür.

Soru 2- Mustafa da Hatice de bir hayli zengindir. Çocukları bulunmamaktadır. Bu olaydan sonra Mustafa’nın anne ve babası hem Mustafa’nın hem de Hatice’nin mirasını almak istemiş ve dava açmıştır. Aynı şekilde Hatice’nin anne ve babası da hem kızlarının hem de damatlarının mirasını talep etmiştir. Bu durumda mahkemenin hangi gerekçe ile nasıl bir karar vermesi gerekir? (10 puan)

Mustafa ve Hatice aynı olayda birlikte ölmüştür. Hangisinin önce öldüğü bilinmemektedir. Bu durumda aynı anda ölmüş sayılırlar (TMK m. 29/II). Aynı anda ölen kişiler birbirlerine mirasçı olamazlar. Bu nedenle Mustafa Hatice’ye mirasçı olamayacağı için Mustafa’nın anne babası Mustafa üzerinden Hatice’nin mirasçısı olamazlar. Hatice’de Mustafa’ya mirasçı olamayacağına göre Hatice’nin anne babası kızları üzerinden Mustafa’ya mirasçı olamazlar. Mustafa’nın mirası kendi anne babasına, Hatice’nin mirası kendi anne babasına kalır.